

Museiäventyr i en ny barnbok

06

Helsingin historia
paljastaa värinsä kuva-
arkiston diakokoelmassa.
Munkkivuorella noustiin
siniseen bussiin vuonna 1959.

Kuva: Helsingin kaupunginmuseo / Jussi Palmio.

14

Palontorjunta on
muokannut jo kauan
Helsingin maisemaa.
Puiset palotornit koho-
sivat kattojen ylle 1830-luvulla.

Kuva: Helsingin kaupunginmuseo / Hjalmar
Forsslund, 1903.

16

Kaikki uteliaat pääsevät
kurkistamaan museon kulis-
sien taakse kaupunginmu-
seon syksyllä ilmestyvässä
Melkoinen museoretki -lastenkirjassa.

Kuva: Christel Rönns.

- 04 Tervehdyksiä satavuotiaalle museolle
- 06 Helsinki väreissä
- 08 Museo valokeilassa
- 10 Koiramäen väkeä Senaatintorin nurkalla
- 12 Helsingin haparoivat sielut
- 14 Illustratör i museiunderlandet
- 16 Palotorneista pelastusasemiin
- 18 Kokoelmakeskusten kuulumisia
- 19 Tutkijan työpöydältä
- 20 Uutisia
- 22 Brief in English
- 23 Tapahtumakalenteri elo–joulukuu 2011
- 24 Museot ja näyttelyt

Juhlavuosi jatkuu

Satavuotiaan kaupunginmuseon juhluvuonna on koettu monia mieleenpainuvia hetkiä. Juhlinnan avaukseksi museo sai lämpimät onnittelut tasavallan presidentiltä ja kaupunginjohtajalta. Huhtikuussa museo tarjosi yleisölle tilaisuuden päästä tutustumaan kokoelmakeskukseen. Arvonta kiinnosti kovasti kaupunkilaisia, ja pari sataa vierailukutsun voittanutta olivat ikionnellisia. Toukokuussa Sofian päivän historiallinen kansanjuhla kokosi tuhansia Senaatintorille ja Torikortteleihin.

Juhlavuoden näyttelyistä *Kuvapolut* esittelee kuudessa kaupunginosassa museon vanhoja valokuvia, jotka on kiinnitetty sähkökaappeihin alkuperäisille ottopaikoilleen. Museon ikätoverin, Naisjärjestöjen Keskusliiton, juhlanäyttely *Naisten huoneet – 100 vuotta elämää ja tekoja* jatkuu Sederholmin talossa elokuun loppuun ja Hakasalmen huvilan *Merelle – 150 vuotta purjehdusta Helsingissä* houkuttelee merelliseen tunnelmaan yli vuodenvaihteen. Iltojen pimetessä Sederholmin talossa avautuu *Enteet ja*

ennustukset Koiramäen tapaan, jossa Mauri Kunnaksen tutut hahmot johdattavat lapset menneen ajan elämään.

Lapsille on suunnattu myös *Melkoinen museoretki*, kuvakirja, joka vie hauskaan seikkailuun museon kulissien taa. Mitä kaikkea museossa tapahtuukaan! Tähän kirjaan ja kaupunginmuseon toimintaan voi tutustua syksyllä Helsingin kirjamesuilla, joilla meillä on juhluvuoden kunniaksi ensi kertaa oma osasto!

Satavuotias museo uudistaa myös visuaalisen ilmeensä, kuten tästä *Sofia*-lehdestä näkyy. Leikkisä logo ja siihen liittyvä, moneen taipuva mosaiikkikuvio tulevat lähiaikoina yleisölle tutuiksi.

Toivotan lukijoille juhلاميelta syyskaudeksi!

Tiina Merisalo
museonjohtaja

Mitä kaikkea
museossa
tapahtuukaan!

Jubileumsåret fortsätter

Under stadsmuseets hundraårsjubileum har man upplevt många minnesrika stunder. Som en inledning på feståret fick museet emotta varma lyckönskningar av republikens president och stadsdirektören. I april erbjöd museet publiken en möjlighet att besöka ett samlingscentrum. Lotteriet väckte stort intresse bland stadsborna, och de några hundra som vann en inbjudan var mycket nöjda. I maj samlade Sofiedagens historiska folkfest tusentals människor på Senatstorget och i Torgkvarteren.

I jubileumsårets program ingår flera utställningar. *Bildstigar* presenterar i sex stadsdelar museets gamla fotografier som har fästs på elskåp på de ställen där bilderna ursprungligen tagits. Kvinnoorganisationernas Centralförbund som är jämnårigt med stadsmuseet håller sin festutställning *Kvinnorum – liv och gärningar* i Sederholmska huset till slutet av augusti. Utställningen *Till havs* som pågår i Villa Hagasund till årsskiftet för tankarna till salta vindar och sommarseglatser. När kvällarna blir mörka öppnas i Sederholmska huset utställningen *Omen och spådomar på Jyckeberga vis*, där Mauri Kunnas sympa-

tiska figurer berättar för barn om gamla tiders liv och leverne.

Också bilderboken *Vilket museibesök!* är riktad till en barnpublik. Boken tar läsaren med på ett roligt äventyr bakom museets kulisser. Få kan ana hur mycket det händer på ett museum! I höst kan man bekanta sig med boken och stadsmuseets verksamhet på Helsingfors Bokmäs-sa, där vi nu första gången har en egen avdelning jubelåret till ära!

Det hundraåriga museet förnyar också sin visuella image, vilket man kan se i denna tidskrift. Publiken blir inom kort bekant med den lekfulla logon och den sammanhängande, mångfacetterade mosaiken.

Jag önskar läsarna festhumör för höstsäsongen!

Tiina Merisalo
museidirektör

Få kan ana hur
mycket det händer på
ett museum!

Tervehdyksiä satavuotiaalle museolle

Helsingin kaupunginmuseo on satavuotisjuhlansa kunniaksi saanut vastaanottaa onnittelutervehdyksen niin valtion kuin kaupunginkin ylimmältä johdolta.

Tasavallan presidentin tervehdys

Ihmisen muisti ei ole vain sanoja, vaan myös ääniä, värejä, kuvia, makuja ja hajuja. Ihmisten tunteista ja muistoista syntyy myös helsinkiläisyys. Helsinki on kullekin omanlaisensa sekoitus näitä katuja, taloja, puistoja ja ihmisiä. Oma mieleemme on muokannut moneen kertaan näitä tapahtumia, ihmisiä, ääniä, makuja ja tuoksuja, joilla on sija sydämessämme. Toki muistojemme kohde itsekkin muuttuu. Todelisuus ei tästäkään syystä enää vastaa mieleemme maisemaa. Muistojen Helsinki ei silti ole kadonnut. Se on tallessa kaupunginmuseossa, satoina tuhansina esineinä ja kuvina, yhteisenä muistojen aarrearkkuna.

Helsingin päättäjät tekivät suuren palveluksen muistojaan päivittäville kaupunkilaisille päättäessään poistaa kaupunginmuseon lukuisista museokohteista pääsymaksut vuoden 2008 alusta. Päätös madalsi museoiden kynnystä ja toi museon vaalimat muistot kaikkien ulottuville. Kaupunginmuseon kävijämäärän kolminkertaistuminen kolmessa vuodessa osoittaa, että tämä lahja on otettu kiitollisesti vastaan.

Kaupunginmuseon toiminta käynnistyi Hakasalmen huvilassa sata vuotta sitten. Vuosisadan mittaan talon seinien sisällä – ja muissa museon toimipisteissä – on ollut nähtävää laidasta laitaan, 1970-luvulla kohua herättäneestä muovikassinäyttelystä kaupunginmuseon taidekokoelman öljymaalauksiin. Olen parin viime vuoden aikana itse tutustunut Hakasalmen huvilassa kahteen hyvin erilaiseen näyttelyyn, jotka kuvastavat hyvin museon erilaisia rooleja yhteiskunnan muistin vaalijana.

Varokaa, mustalaisia! Väärinymmärryksen historiaa -näyttely oli rohkea kannanotto hyljeksityn vähemmistön puolesta. Kaupunginmuseo tarttui kansainvälisine yhteistyökumppaneineen kaikkialla Euroopassa ajankohtaiseen aiheeseen. Näyttely osoitti, että museo on oiva paikka muistuttaa kiihottomasti ja asiantuntevasti unhoon jääneistä ihmisistä ja ilmiöistä, sellaisistakin, joita emme mieluusti muistaisi. Muistaminen on myös yhteiskunnallista keskustelua.

Toinen näyttely, johon tutustuimme perheen voimin viime isänpäivänä, oli *Asfalttia ja auringonkukkia*. Esillä oli helsinkiläistä nostalgiaa ja arjen historiaa, jonka arvo on alettua ymmärtää vasta viime vuosina. Kuten varmaan useimmat kävijät, minäkin löysin tästä näyttelystä paljon omia muistojani 1970-luvun Helsingistä. Jälleennäkeminen oli riemasuttava kokemus. Juuri näinhän museo toimii yhteisenä muistina.

Haluan kiittää ja onnitella Helsingin kaupunkia sadan vuoden pitkäjänteisestä ja tuloksekkaasta tuesta museolle. Sen turvin kaupunginmuseo on kehittynyt monipuoliseksi ja ajanmukaiseksi kulttuurilaitokseksi, joka tuottaa kaupunkilaisille tietoa, iloa ja elämyksiä.

Haluan esittää kiitokseni myös Helsingin kaupunginmuseon koko henkilökunnalle. Museon työ ei koskaan pääty, ja aina tulee uusia helsinkiläisiä sukupolvia, joiden parhaaksi teette työtä jo nyt joka päivä. Sydämellinen kannustukseni teille kaikille: jatkakaa samaan malliin seuraavallakin vuosisadalla.

Ihmisten tunteista
ja muistoista syntyy
myös helsinkiläisyys.

Tarja Halonen

Tasavallan presidentti

Kaupunginmuseon
kokoelmat ja palvelut
kuuluvat kaikille
helsinkiiläisille.

Kaupunginjohtajan tervehdys

Helsingin kaupunginmuseo on sadan vuoden ajan ansiokkaasti huolehtinut yhteisestä henkisestä ja aineellisesta perinnöstämme sekä rakennetusta kulttuuriympäristöstämme. On äärimmäisen tärkeää, että yhteiskunnassa, jossa aika ajoin tuntuu siltä, että vain muutos on pysyvää, ei unohdeta vaalia perinteitä ja historiaa. Jokaisesta aikakaudesta pitäisi tallettaa siivu tuleville sukupolville. Toisaalta haluan korostaa, että kaupunginmuseo organisaationa on jatkuvasti osoittanut uusiutumiskykynsä ja siten turvannut elinvoimansa yltäen huippusuorituksiin.

Kaupunginvaltuuston kaupunginmuseolle vuoden 2008 alusta myöntämä vapaa pääsy on oiva esimerkki onnistuneesta palveluajatuksen uudistuksesta. Museon kokoelmat ja palvelut kuuluvat kaikille helsinkiiläisille. Mahdollisimman monen pääsy niiden äärelle tuottaa myös eniten tulosta ja kustannustehokkuutta. Muutamassa vuodessa museon kävijämäärät ovat kolminkertaistuneet parin sadan tuhannen vaiheille ja samalla asiakastytyvyisyys on noussut huipputasolle. Taloudellisessa mielessä on kiinnostavaa, että pääsymaksun poistamisen jälkeen museon omat tulot ovat kasvaneet vuosittain ja ylittivät viime vuonna ensi kertaa puolen miljoonan euron rajan.

Helsingin kaupunginmuseo tallentaa ja tutkii menneitä mutta toimii tiiviisti tässä ajassa. Kaupunginmuseo on alansa innovatiivinen tiennäyttäjät. Museo ei säily uudenlaisia yhteistyökonsepteja, joista tuore esimerkki on Kulttuuritehdas Korjaa-

mossa sijaitseva Ratikkamuseo. Kaupunginmuseossa kehitetty uusi skannausmenetelmä toi vastikään Signe Branderin sadan vuoden takaiset kuvat hämmästyttävän terävinä ihailtaviksemme. Kaupunginmuseo luo jatkuvasti uusia, kekseliäitä tapoja tehdä mennyt eläväksi nykyihmisille vaikkapa julkaisemalla arkeologisia sarjakuvia ja kulttuurihistoriallisia joulukalentereita, opettamalla sukanparsimista pula-ajan työpajoissa ja tarjoamalla vuosisatojen takaisia leivonnaisia historiallisissa kahviloissa.

Kaupunginmuseon rooli hyvinvoinnin tuottajana on korostunut viime vuosina – edistäähän kulttuuri, etenkin museokäynnit, tutkimusten mukaan ihmisen terveyttä. Museo palvelee entistä paremmin myös erityisryhmiä. Museopedagogia on osoittautunut keinoksi tukea maahanmuuttajien kotoutumista. Museossa suomalaisen kulttuurin ominaispiirteet avautuvat asiantuntijan opastuksella ja näin viriävät keskustelut ovat usein tarjonneet oivalluksia kaikille osapuolille. Uutena suosittuna hyvinvointipalveluna kaupunginmuseo on kehittänyt muistisairauksien hoitoa tukevia työmuotoja. Nämä ovat johdattaneet museon entistä läheisempään yhteistyöhön kaupungin sosiaali- ja terveystalouden kanssa.

Nyt kaupunginmuseon täyttäessä sata vuotta haluan onnitella ja ennen kaikkea kiittää sen henkilökuntaa ja yhteistyökumppaneita hienosta työstä kaupunkilaisten parhaaksi. Me helsinkiiläiset arvostamme museotamme ja haluamme mahdollistaa sen kehittymisen myös alkavalla uudella vuosisadalla.

Jussi Pajunen

kaupunginjohtaja, ylipormestari

Helsinki väreissä

Diakuvia 1950-luvulta

Vapunviettoa
Lasipalatsin
edessä
1950-luvulla.

Kaupunginmuseon kuva-arkisto on aloittanut väridiojen järjestelmällisen digitoinnin. Kun menneiden vuosikymmenien Helsingin näkee väreissä, se tulee lähemmäs katsojaa.

TEKSTI: AKI POHJANKYRÖ, TUTKIJA

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO / JUHA JERNVAL

Helsingin kaupunginmuseo on perustamisestaan lähtien tallentanut kaupungin historiaa myös valokuvina. Helsinki-aiheiset kuvat muodostavat arvokkaan kulttuurihistoriallisen kokoelman, joka on kaikkien kaupunkilaisten käytettävissä. Valtaosa museon historiallisesta kuvamateriaalista on mustavalkoista, mutta myös värikuvia on kokoelmissa pitkältä ajalta.

Nyt on aloitettu värillisten diakuvien kattava digitointi, jonka myötä väridiat tulevat helpommin selattaviksi ja käytettäviksi. Tähän artikkeliin on valittu värikuvia nimenomaan 1950-luvulta, sillä tuo vuosikymmen on totuttu näkemään mustavalkoisena. Vaikka näissäkin kuvissa sävyt ovat ajan myötä eläneet, on värillisellä kuvalla suurempi illusionistinen voima kuin mustavalkoisella: värit tuovat kuvan sisällön ikään kuin lähemmäs katsojaa ja herättävät menneen näkymän uudella tavalla eloon.

Värikuva museon kokoelmissa

Arkiston vanhimmat Helsinki-aiheiset värivalokuvat ovat 1930-luvulla kuvattuja diapositiiveja. Värikuva on kuitenkin tätä vanhempi keksintö. Jo 1800-luvun loppupuolella käytettiin esimerkiksi kolmen erillisen mustavalkokuvan avulla koottavaa väritekniikkaa. Ensimmäisen kaupallisesti menestyneen värikuvamenetelmän, autochromen, kehittivät ranskalaiset Lumièren veljekset 1907. Värikuvat eivät kuitenkaan yleistyneet kovin nopeasti, sillä menetelmät olivat monimutkaisia ja kalliita, ja esimerkiksi autochrome-kuvien katseluun tarvittiin erityinen laite.

Nykyisissä värimateriaaleissa käytettävä kromogeeninen värimenetelmä kehitettiin 1930-luvulla. Suomessa värikuvaaminen alkoi yleistyä vasta 1950-luvun puolivälin jälkeen. Mustavalkokuvien värjääminen käsin oli vielä sotien jälkeen yleistä, ja valokuvaustarvikkeiden maahantuonti oli vuoteen 1957 asti säännöstelltyä.

Kaupunginmuseo on 1960-luvulla kuvauttanut samoja kohteita sekä mustavalkonegatiiville että väridialle. Museolle tuolloin työskennellyt valokuvaaja Constantin Grünberg tosin vierasti diojen kuvaamista, sillä hän ei pystynyt itse kehittämään diafilmejä tai tekemään niistä vedoksia. Täten mahdollisuudet vaikuttaa valmiiseen kuvaan olivat vähäisemmät kuin mustavalkolaboratoriossa. Vielä 1990-luvulla kuva-arkiston painopiste oli mustavalkoisessa kuvassa, mutta nykyään kaikki museon omat kuvaukset toteutetaan värillisenä digitaalisena kuvana. Värikuvien kysyntä on muutenkin kasvanut, sillä painokustannukset ovat laskeneet ja kuvien digitaalinen käyttö lisääntynyt.

Näkymä Siltasaarenkatua pitkin kohti Kallion kirkkoa vuonna 1959. Vasemmalla kerrostalon rakennustyömaa, Siltasaarenkatu 26.

Hermannin puutalomiljöötä 1950-luvun lopussa, lapsi ja koira Vellamonkatu 5:n pihalla. Oikealla Vellamonkatu 7, taustalla nousee kerrostalo Vellamonkatu 12–14.

Mustavalkoinen säilyy paremmin

Merkittävin syy värikuvien vähäiseen määrään museon kokoelmissa on se, ettei niiden pitkäaikaisesta säilyvyydestä ole ollut takeita. Vaikka kaikki valokuvamateriaali vaatii sopivia säilytysolosuhteita, värikuva on erityisen herkkä haalistumiselle tai värien vääristymiselle. Moni on varmasti huomannut, miten 1960–70-lukujen värikuvat ovat kellastuneet muovialbumeissaan, samalla kun niitä vanhemmat mustavalkokuvat ovat saattaneet säilyä tarkkoina ja kirkkaina.

Vaikeasti säilytettävää materiaalia kuten väridiakuvia on arkistoitu lämpö- ja kosteusolosuhteiltaan tasaiseen kylmiöön. Digitoinnin yhteydessä myös säilytysmateriaalit on tarvittaessa vaihdettu nykystandardit täyttäviin, hapottomiin papereihin.

Lahjoituksina saadut valokuvat tulevat tavallisesti museoon vasta kymmeniä vuosia kuvaamisen jälkeen. Ne ovat usein ehtineet olla vaihtelevissa olosuhteissa, ja kuvissa on nähtävissä värien muuttumista. Onneksi digitointitekniikka on kehittynyt jatkuvasti, ja jo tapahtuneita vaurioita pystytään korjaamaan. NykYTEKNIKALLA alkuperäisestä kuvasta – oli se sitten negatiivi, positiivi tai vedos – on digitoinnin yhteydessä mahdollista tuottaa niin sanottu digitaalinen negatiivi, joka toimii alkuperäisen tallenteen digitaalisena, käsittelemättömänä kopiona. Suunnitelmallinen ja laadukas digitointi onkin yksi keino yrittää pysäyttää vaurioituminen, joka valokuvalla ajan myötä lähes väistämättä tapahtuu.

Mielenosoitus
Senaatintorilla
yleislakon aikaan
maaliskuussa
1956. Taustalla
Valtioneuvoston
linna.

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO / JUHA JERNVALL

Museo valokeilassa

PALSTALLA ESITELLÄÄN LÄHISEUDUN MUSEOITA, JOIDEN TYÖTÄ HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO TUKEE KESKI-UUDENMAAN MAAKUNTAMUSEONA.

Vapaaehtoiset Margit Metteri ja Riitta Roine toivottavat kävijät tervetulleiksi Diakonissalaitoksen museoon.

Kallion kaupunginosassa, keskellä Diakonissalaitoksen kauas näkyvää punatiilistä pihapiiriä, sijaitsee laitoksen oma museo. Sairaala, kirkko ja sisarkoti ovat valmistuneet jo 1897. Museo sijaitsee samanikäisessä Pihala-rakennuksessa, jossa se on viikoittain auki kävijöille.

Sairaanhoidon ja sisarkodin historiaa

Teemahuoneet kuljettavat hoitotyön ja Diakonissalaitoksen historian halki. Everstinna Aurora Karamzin perusti Diakonissalaitoksen saksalaisten esikuvien mukaan. Alusta asti toimintaan kuului sairaala ja diakonissoja kouluttava sisäoppilaitos, Suomen ensimmäinen sairaanhoitopisto. Sisaren huoneessa voi kuvitella, millaista elämä oli yhteisessä sisarkodissa. Yhteisö toi tukea ja turvaa nuorten naisten elämään. Järjestelmä oli voimassa aina laitoksen perustamisesta 1867 vuoteen 1959.

Museon vitriinit ovat pullollaan kauniita astioita ja jännittäviä esineitä, jotka tavalla tai toisella liittyvät laitoksen historiaan. Suurin osa on ollut käytössä laitoksella. Jo perustaja Aurora Karamzin lahjoitti laitokselle kauniita esineitä viihtyvyyttä ja työssä jaksamista lisäämään.

Esineiden monipolviset tarinat ovat museon parasta antia. Museon väen kokoama kirja *Tohtori*

Aarteita, tarinoita ja yhteishenkeä

Runsaan ja kiinnostavan esineistön lisäksi Diakonissalaitoksen museon valttina ovat innokkaat vapaaehtoistyötekijät, jotka museonjohtajan ohjauksessa vastaavat museon toiminnasta.

Bartramin kalaveitsi ja muita tarinoita kertoo 16 esineen kautta aimo annoksen laitoksen historiaa.

Voimavarana vapaaehtoistyö

Museon aarteisiin tutustuu vuosittain parituhatta asiakasta, joita opastavat vapaaehtoistyöntekijät. Kymmenen vapaaehtoista tekevät myös kaikkia museon ylläpitotehtäviä, kuten näyttelyn ja kokoelmien hoitotoita ja luettelointia. Viime vuosien suururakka on ollut valokuvakokoelman digitointi. Yli 11 000 kuvasta on taustatietoineen tallennettu nyt noin kaksi kolmasosaa.

”Museotyö vaatii vapaaehtoisilta valtavan suurta sitoutumista ja sitkeyttä”, kertoo päätoimisena museonjohtajana vuodesta 2005 ollut Pirkko Probst. Vapaaehtoisten vuosittain urakoima työmäärä vastaa yli puoltatoista kokopäiväistä työntekijää. Porukan konkarit ovat olleet mukana yli 10 vuotta ja tuoreinkin tulokas pari vuotta. Museolaiset ovat Diakonissalaitoksen eläkeläisiä monilta aloilta.

Mikä sitten saa vapaaehtoiset vielä eläkepäivinään viihtymään vaativan museoharrastuksen parissa? ”Hyvään jengiin on mukava kuulua”, nauravat vapaaehtoiset. Myös Pirkko Probstin ansiot museonjohtajana ja yhteishengen ylläpitäjänä saavat tunnustusta. Varsinaisia kohokohtia ovat olleet vuotuiset opintoretket, ja maakuntamuseonkin järjestämät koulutukset on koettu hyödyllisiksi. ”Asioihin perehtyminen ja uuden opiskelu pitävät aivot virkeinä”, toteavat vapaaehtoiset.

Ulla Teräs

maakuntamuseotutkija

Laitoksen suurtalouskeittiöstä toimitettiin ruokaa sekä sairaalan potilaille että sisarkodin asukkaille.

Diakonissalaitoksen sairaalassa ajateltiin potilaan parasta ja viihtyisä ympäristö oli tärkeä asia. Uuden potilaan lakanaan taiteltiin tervetuliaisveikit.

Museonjohtaja Pirkko Probst ja Eira Pulkki tarkastelevat Diakonissalaitoksen perustajan Aurora Karamzinin taskukelloa, jota koristaa nimikaiverrus.

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO / SAKARI KUURU

Helsingin Diakonissalaitoksen museo

Alppikatu 2, Pihala-rakennus, ovi 22. Auki 1.9.–31.5. ke klo 13–17, muulloin sopimuksen mukaan. Vapaa pääsy. Ryhmävaraukset puh. (09) 7750 4520. Lisätietoa museosta on Diakonissalaitoksen nettisivulla www.hdl.fi.

Koiramäen väkeä Senaatintorin nurkalla

Sederholmin talo omistetaan ensi vuonna lapsille. Esimakuna tästä talon täyttävät lokakuussa Mauri Kunnaksen tutut koirahahmot, jotka vievät hausalle aikamatkalle entisajan Suomeen.

TEKSTI: HILKKA VALLISAARI, MUSEOLEHTORI

KUVAT: OTAVA / MAURI KUNNAS

Enteet ja ennustukset Koiramäen tapaan on ensimmäisen lapsille suunnattu näyttely Sederholmin talossa. Se on johdantoa tulevaan, sillä vuoden 2012 lopulla Helsingin vanhin talo avautuu uudenaikaisena sukupolvien kohtaustapaikkana, jossa Lasten museon ja Koulumuseon toiminta jatkuu ja kehittyy.

Näyttely perustuu Mauri Kunnaksen alkuperäisiin kirjankuvituksiin, erityisesti teoksiin *Koiramäen talossa* ja *Koiramäen talvi*. Turun museokeskuksen tuottaman kiertonäyttelyn esineistö on Kuralan kylämaahan Elävän historian kylän opetuskokoelmista. Helsingissä näyttely on laajem-

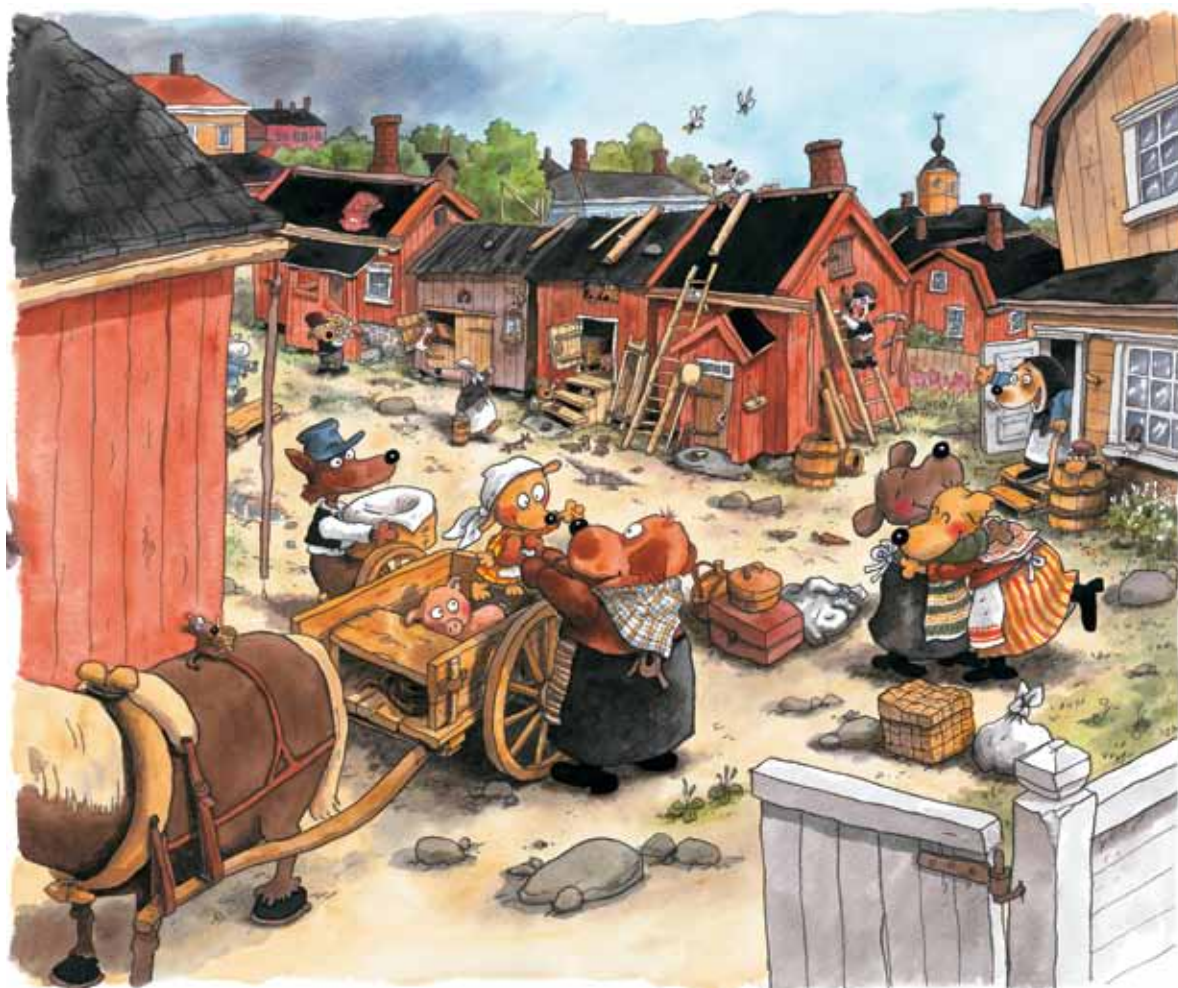
pi kuin muualla, koska kaupungin museo on täydentänyt sitä muutamalla teemalla ja omalla esineistöllään.

Maalaiselämää kaupungissa

Enteet ja ennustukset -näyttely vie ajassa taaksepäin 1800-luvun jälkipuoliskolle. Tutut koirahahmot johdattavat entisajan maalaistalon töihin ja juhliin sekä vanhankansan uskomuksiin. Näyttely perehdyttää hauskesti ja toiminnallisesti jo kadonneeseen elämänmuotoon.

Punaisena lankana on vuodenkierto syksystä kevääseen. Tuohon ajanjaksoon mahtuvat tärkeimmät perin-

Mauri Kunnaksen Koiramäki-kirjojen vekkulit koirahahmot johdattavat Sederholmin talon *Enteet ja ennustukset* -näyttelyssä 1800-luvun puolivälin Suomeen. Elämänmeno niin maaseudun tuvissa kuin puutalo-kaupungeissakin – kuten Helsingissä – tulee tutuksi perheen pienimmille.

teiset vuotuisjuhlat kuten kekri, joulunajan pyhät sekä kevätkauden juhlat laskiaisesta pääsiäiseen. Näyttely kertoo myös säiden ja taivaanmerkkien seuraamisesta sekä monista taioista ja uskomuksista. Sään ennustaminen oli tärkeä taito ennen vanhaan, jolloin hyvä sato ja karjaonni olivat elinehto.

Koiramäen talon elämänmeno kertoo luontevasti myös 1800-luvun Helsingistä, jonka laitakaupungilla elettiin varsin maalaismaisesti. Helsinki kuuluu samaan läntiseen perinnealueeseen kuin Kunnaksen Koiramäen mallina ollut, nykyisin museona toimiva Yli-Kirran talo Punkalaitumella Satakunnassa.

Syksystä joulun

Nykyajan lapset tuntevat luultavasti paremmin amerikkalaistyyllisen halloweenin kurpitsoineen ja kummituksineen kuin vanhan kotimaisen kekrin. Kekri oli kuitenkin aikoinaan vuoden tärkeimpiä juhlia, jota vietettiin satokauden päättyessä loka–marraskuussa. Myöhemmin se vakiintui marraskuun alkuun ja siihen yhdistyi kristillinen pyhäinpäivän vietto.

Monet vanhat kekriperinteet siirtyivät vähitellen joulun. Vanhastaan kekrinä syötiin hyvin ja tehtiin taikoja, joilla haluttiin parantaa tulevan vuoden satoa ja karjaonnea. Myös suvun vainajia oli tapana muistaa esimerkiksi jättämällä ruokaa pöytään sekä lämmittämällä sauna heille ja kodin haltijoille. Kekristä alkoi palvelusväen ainoa loma, vapaaviikko, jolloin saattoi halutessaan vaihtaa palvelupaikkaa.

Pian kekrin jälkeen aloitettiin jouluvalmistelut. Varsinainen joulunaika kesti tuomaanpäivästä nuuttiin. Tuvan pöydälle oli katettu jouluherkkuja ja lattia peitetty oljilla. Joulun kuuluivat tiernapojat, joululeikit oljilla sekä joulukirkko varhain jouluaamuna. Uudenvuodenaattona ennustettiin tulevia ja tehtiin taikoja.

Joulunaika ulottui loppiaiseen ja nuuttiin, joulun viimeiseen juhlaan. Joulupukki ei Koiramäessä vierailut, mutta Nuutin päivänä taloissa kierteli vähän pelottava nuuttipukki seurueineen vaatimassa ruokaa ja juomaa. Sitten alkoivatkin härkäviikot, pitkä juhlaton kausi ja paluu arkisiin töihin.

Kevätsäitä ja trulleja

Pääsiäisaikaan valmistautuminen alkaa laskiaisesta, jolloin talon naisväki on saanut kehruunsa valmiiksi. Laskiaista vietettiin railakkaasti mäkeä laskemalla. Näyttely varten Sederholmin taloon on rakennettu liukumäki, jossa säästä riippumatta voi viettää laskiaista ja toivottaa pitkiä pellavia ja hienoja hamppuja.

Ennen pelättiin trulleja, joiden arveltiin pääsiäisen alla varastavan talon karjaonnon itselleen leikkaamalla

palan naapurin lampaan tai lehmän turkista. Trullit osasivat lentää ja tiedetään heidän käyttäneen ainakin luutia, vasikoita, olkilyhteitä tai pellavaloukkuja siihen tarkoitukseen. Ennen vanhaan trulleja ja pahoja henkiä karkotettiin pääsiäiskokoilla, joita vieläkin poltetaan etenkin Pohjanmaalla. Pääsiäisenä trulleista ei ole enää tietoa, vaan aurinko niiä noustessaan.

Oheisohjelmaa ja muuta mukavaa

Enteet ja ennustukset -näyttelyn oheisohjelma seuraa vuodenkiertoa. Näyttelyn avautuessa järjestetään eläinaiheiset naamiaiset koko perheelle. Syksyn mittaan päiväkotiryhmille on tarjolla teemaopastuksia ja adventtiaikana jouluopastuksia. Näillä entisajan työt ja uskomukset tulevat tutuiksi ja opitaan uusia vanhoja sanoja. Monet työt piti tehdä aivan eri tavalla kuin nykyään. Mitkä asiat pelottivat Koiramäen lapsia? Miten suojaudutaan pahansuovalta Vetehiseltä? Millaisia iloja entisajan elämään liittyi? Monet tavat ovat muuttuneet, mutta monta tuttuakin asiaa löytyy.

Alakerrassa on päiväkotiryhmille tila eväidensyönttiin ja askarteluun. Yläkerran lepohuoneessa voi lueskella ja katsella Koiramäki-kirjoja ja elokuvia. Tulevaa Lastenmuuseta varten on jo Koiramäki-näyttelyyn rakennettu nukketeatteri, jossa pienet ja suuret museovie-raat voivat esittää omia näytelmiään.

OHEISOHJELMAA

1.10. Eläinaiheinen naamiaisjuhla koko perheelle

3.11. Kekrijuhla perhepäivähoitoryhmille

27.11. Jouluaskartelua koko perheelle klo 12–15

11.12. Jouluaskartelua koko perheelle klo 12–15

13.1. Nuutinpäivä

Teemaopastuksia loka–marraskuussa.

Jouluopastukset **28.11.–21.12.**

Opastusvaraukset ja tiedustelut: (09) 3107 1562, (09) 3103 6639 ja (09) 3103 6491.

Ruotsinkieliset opastukset: (09) 3103 6632.

Enteet ja ennustukset Koiramäen tapaan

1.10.2011–31.1.2012 | ke–su klo 11–17, to klo 11–19
Sederholmin talo, Aleksanterinkatu 18

Helsingin haparoivat sielut

L. Onervan novellikokoelma *Nousukkaita* avaa näköalan sadan vuoden takaisten helsinkiläisten mieleen.

TEKSTI: EVA PACKALÉN, TUTKIJA

Autojen vähyydestä huolimatta liikenteen melu kiusasi hermoja jo 1910-luvun alun Helsingissä. Kuva on Pohjoisesplanadilta vuoden 1910 vaiheilta.

Miten hyvin me tunnemme 1900-luvun alun helsinkiläisten mielenmaisemaa? Millaisia olivat ihmisten sisäiset paineet ja ahdingot modernisoituvassa kaupungissa, jossa yksilön vapauden mahdollisuudet huipentuivat mutta samalla niiden toivottomuus? Millaisia traagisia sävyjä elämä kantoi mukanaan?

Helsinkiläisten pinnanalaiseen elämään löytyy havahduttavia kosketuskohtia kaunokirjallisuudesta. Aikalaiskuvaajien tarkasti havainnoima arki on antanut aiheita lukuisiin kertomuksiin ja luonnekuviin 1800-lu-

vulta lähtien. Mielikuituksen tuotteinakin niihin sisältyy jotain koskettavan todellista.

Kasvavan kaupungin kohtaloita

Sata vuotta sitten kirjailija L. Onerva tarkasteli kaupunkilaisten ja luonnonhelmasta kaupunkikulttuurin sovinnaisiin sääntöihin siirtyneiden kohtaloita pienessä novellikokoelmassaan *Nousukkaita – luonnekuvia* (1911). Onervan kuvittelemat helsinkiläiset kohtaavat ympärillään mieltä hämmentävän, muuttuvan, runsaan ja

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO

ristiriitaisen kaupungin. Irrallisuuden kokemukset ja yritykset määrätä itse elämänsä johtavat vastatusten omien voimavarojen kanssa. Ja joskus kaupunki saattaa käydä liian ahtaaksi.

Nousukas-aiheeseen tarttuessaan Onerva jatkoi ja laajensi edellisen vuosisadan kirjallista talonpoikaisylioppilaan teemaa. Väkiluvun kasvun, nopeasti lisääntyvän koulutuksen ja yksilöllisyyden korostamisen seurauksena uudenlaiset ammatit ja ihmisryhmät ilmestyvät kaupunkiin. Onervan katse kohdentuu ennen kaikkea Helsingin sivistynousukaisiin ja heidän elämänsänsä.

Kokoelman avaa novelli ”Helsingin vangiksi” luonnehditusta Pentti Korjuksesta. Talonpoikaistaustainen Korjus sivistää itseään kiireellä mutta huomaa pian, ettei sieltä täältä nopeasti siepatuilla taidoilla pysty luomaan vakaata elämän pohjaa. Kaupungin houkutukset vievät alun perin ihanteellista tulevaisuutta tavoitelleen Korjuksen mukanaan. Vain tarjolla olevat kiihokkeet saavat elämäntunteen enää nousuun.

Sadantuhannen asukkaan rajan vuonna 1907 ylittäneessä Helsingissä saattoi Onervan mukaan kuulla ”suurkaupungin lakkaamattoman hengityksen hiljaista huminaa”. Kuvauksessa lieene mukana ripaus ulkomailta koettua kaupunkitunnelmaa, olihan Helsinki vasta idullaan oleva suurkaupunki ja pieni verrattuna moniin eurooppalaisiin keskuksiin – autojakin oli vain reilut parisataa vuonna 1910.

Toisaalta täälläkin vilkastuva kaupunkielämä viritti mielen ja aistit uudenlaisiksi samalla, kun yhä tiukemmin kellonaikaan sidottu elämä vaati täsmällisyyttä. Kaupungissa oli monia tavoiteltavia etuja ja mukavuuksia. Urbaani ympäristö avasi ihmisten kokemusmaailmaa ja loi toiveikkautta.

Uuden ajan helsinkiläisnaisia

Yliopisto-opintojen avautuminen myös naisille loi lisää uusia mahdollisuuksia. Mutta Onervan kertomuksissa sivistystä tavoittelevien naistenkin elämä on täynnä sudenkuoppia: Köyhän konttoristi Marja Havun kouluttaminen oli Sörnäisissä pyykkärinä työskentelevän äidin keino luoda suhteita parempiin piireihin, sivistynyt, mutta tutkintoja vaille jäänyt Suoma Sutela hankkiutui naimisiin sielunelämänsä kehitysmättömän tiedemiehen kanssa ja helsinkiläiskoulussa ahkeroinut Kaarina solmi vapaa-herrallisen avioliiton, jonka rikkaudet kuluttivat pohjan voimainponnistelulta.

Näkymän kaupungin synnyttämään väsymykseen ja kyllästymiseen tarjoaa tarina virkamies Kaapo Sorsakoskesta, jonka elämä kulki samaa rataa kodin, viraston ja kapakan välillä kesäisessä Helsingissä. Aikakauden nosteessa virkaansa päässeen nuorukaisen elämänpettymys johti kyvyttömyyteen innostua mistään uudesta. Vain pienet skandaalit saattoivat tuoda vaihtelua tapauksetomaan arkeen.

Mielenterveyden horjuminen on aiheena kertomuksessa ”liikemiesylellisyyden” ilmapiirissä eläneestä yksi-

näisestä, älykkäästä ja oikullisesta Kaijasta. Kasvatuksen rajattomuus johti ajan myötä vaaralliseen ”itsejumalointiin” ja eräiden vaiheiden jälkeen hermoparantolaan. Isän tyttären kohdistamat ylpeät tulevaisuudenodotukset raukeavat lopulta tyhjiin.

Anonyymi kaupunki tarjosi turvallisen kulissin rakkaussuhteille ja taitaville eroottisille silmäyksille. Onervan helsinkiläiset rakastavaiset ovat toisilleen enimmäkseen vieraita, kaiken aikaa varuillaan ja omiin tarpeisiinsa keskittyneitä. Outo vetovoima pitää heitä yhdessä, vaikka naamion alta lyödään toista hetkittäin häikäilemättömillä mielikuvilla. Lohduttomien rakkauksien kuvauksissaan Onerva etsii silti jonkinlaista uutta ja joustavampaa, rakkauden arvoituksellisempia voimia ymmärtävää moraalia.

Polttopisteessä ovat avioliiton riita-soinnut ja läheisyyden ansat. Avioeroja oli vielä vähän 1900-luvun alun Helsingissä, mutta ne olivat lisääntymässä. Lähes ainoa, jonka Onerva pelastaa, on eroon päätnyt Kaarina, joka oli kyllästynyt yläluokaisen miehensä sukulaisten hänen liikemiesisäänsä kohdistamiin nenännyrpistyksiin ja omaan saamattomuuteensa. Kaarinan uinuvan itsetietoisuuden herääminen ja erotarkaisu merkitsevät selänkääntöä sääty-yhteiskunnalle, joka demokratisoitumisesta huolimatta oli edelleen voimissaan.

Nousukkaita-teoksen sinänsä ajattoman tuntuiset aiheet kuten opiskelu, rakkaus, avioliitot, varallisuus, lasten ja vanhempien tulevaisuudenodotukset, moraalit, mielenterveys, kyllästymisen, kapakat, itsemurha sekä maaseudun ja kaupungin elämäntylien yhteentörmäykset muuttuvat erityisen kiinnostaviksi kirjoittamisajankohtansa vuoksi. Onerva valottaa riipaisevalla tavalla ihmisen osaa ja mielen salaisia liikahtuksia ennenkokeamattomien kaupunki-ilmiöiden äärellä.

Kun sosiaalisen nousun mahdollisuudet lisääntyivät Helsinginkin ”ohennetussa ilmastossa”, Onerva ymmärsi nousukkaan olennaisesti modernia suurkaupunkia rakentavaksi ihmiseksi.

Helsingissä saattoi kuulla ”suurkaupungin lakkaamattoman hengityksen hiljaista huminaa”.

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO / HARALD ROSENBERG

Edlundin vilkkaassa kulmassa saattoi vilkaista seinäkellosta ajan yli sata vuotta sitten. Helsingin ensimmäinen vuokra-autoasema sijaitsi Kauppatorilla vuodesta 1906.

Illustratör i museiunderlandet

Ett barnboksprojekt i samarbete med stadsmuseet tog illustratören Christel Rönns till en ny värld, och på samma sätt skall boken föra läsarna i alla åldrar bakom museets kulisser.

TEXT: ANNA FINNILÄ, MUSEILEKTOR

RITNINGARNA: CHRISTEL RÖNNS

Christel Rönns är ett bekant namn för alla som under de senaste decennierna läst barnböcker. Hon är känd för sina påhittiga, ömsinta och humoristiska illustrationer som tilltalar läsare i alla åldrar. I höst får läsarna beundra hennes detaljrika och lekfulla penselföring i stadsmuseets barnbok *Vilket museibesök!* (Melkoinen museoretki) som presenterar det mångsidiga arbetet på ett museum.

Christel Rönns har illustrerat ett femtiotal barnböcker med text av kända författare såsom Elina Karjalainen, Kirsi Kunnas, Henrika Anderson, Jukka Itkonen och Helena Bross. Hon har också skrivit och illustrerat två egna barnböcker, *Pärlemo får ett hem* (Helmi saa kodin) 2002 och *Den lilla farbrorn med det långa skägget* (Tarina liehuvapartaisesta pikku sedästä) 2003. Bägge är härligt lekfulla böcker som andas en humanistisk livssyn.

Från arkitektur till grafisk formgivning

Att bli en illustratör var inte Christel Rönns första yrkesval. Efter att ha skrivit studenten började hon studera arkitektur i Tammerfors. Hon hann jobba sju år på olika arkitektbyråer, innan lågkonjunkturen i slutet av 1980-talet ledde till arbetslöshet inom branschen. Då insåg Christel Rönns att hon egentligen inte ville bli arkitekt, vilket hon känt på sig redan en längre tid. Hon sökte sig till Konstindustriella högskolan i Helsingfors och omskolade sig till grafisk formgivare.

– I början jobbade jag mest med grafisk design, böcker, visitkort, logon och ombrytningar. Så småningom började jag illustrera för tidningar och slutligen för bokförlag. På den vägen blev jag. Nu arbetar jag mest med illustrationsarbeten. Dessutom gör jag ofta ombrytningen till de böcker som jag illustrerar.

Christel Rönns har gjort grafisk planering för många olika förlag och institutioner såsom Sibelius-Akademien och Europeiska Parlamentet. Men mest känd är hon för sina barnboksillustrationer. Att hitta den rätta stilen

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO/JUHO NURMI

och de roliga detaljerna måste få ta tid, konstaterar hon. Att illustrera en barnbok kan räcka en till fem månader.

– Det beror på en massa saker, hur lätt eller svårt det är att hitta en stil för bilderna. Ibland kommer idéerna lätt, men ibland hamnar man slå huvudet i väggen. I vissa fall är man tvungen att göra en hel del grundresearch och kontrollera en massa detaljer. Tur nog gillar jag att studera till exempel olika mönster, tyger och tapeter.

Arbetet med att hitta den rätta stämningen och målsättningen att tillföra texten ytterligare en dimension har uppmärksammats av prisnämnder. Christel Rönns har varit fyra gånger nominerad för Finlandia junior, år 2006 mottog hon Kylli Koskis 100-årsjubileumspris och följande år tilldelades hon ett hedersomnämmande av WSOY:s litteraturstiftelse.

Några egentliga favoritillustratörer har hon inte. Det finns väldigt många bra illustratörer och utmärkande för dem är en viss känslighet för stämningar. Det är bra att kunna sätta sig in i olika situationer och kunna variera sin stil så att den passar olika slag av texter. En del illustratörer har en mycket kännspek egen stil. En dylik illustratör var amerikanen Charley Harper som under perioden 1950–1980 gjorde enkla och grafiska bilder som fortfarande ser moderna ut.

Museiboken, en rolig utmaning

Christel Rönns fick hösten 2010 av stadsmuseet ett manuskript som handlade om en vimsig gudmor som bjuder sin gudsson Otto och dennes lillasyster Emma på museibesök. Allt går inte riktigt enligt planerna, men de tre museibesökarna får en bra inblick i museiarbetet, precis som Christel Rönns har fått under de senaste månaderna. Hon har flitigt plåtat bland annat arkeologer, byggnads- och föremålsforskare, museimästare, konservatorer, museilektorer, bildbehandlare och museivärdinnor i sitt arbete. Dessutom har hon bekantat sig med stadsmuseets utställningar och samlingscenter.

– Det var jätteroligt att få se museiarbetet ”bakom kulisserna”. Speciellt samlingscentret i Malm var ett underbart ställe. Där skulle jag ha kunnat vara hur länge som helst och beundra samlingarna.

Den största utmaningen med boken har varit att få med så mycket som möjligt riktiga detaljer. I en faktabok kan man inte fuska med något. Dessutom är det alltid krävande att försöka återge riktiga miljöer.

Museiboken är ett bra exempel på ett projekt som krävde en hel del bakgrundsforskning, eftersom Christel Rönns visste rätt lite om vad museiarbetet går ut på innan hon åtog sig uppdraget. Hon hoppas att hon via sina illustrationer kan förmedla den bild som hon själv har fått av museijobbet. Enligt henne verkar museiarbetet vara mångsidigt och långtifrån tråkigt.

Trots att Rönns tycker om museer, kan hon inte besöka dem så ofta som hon skulle vilja.

– Vardagen äter upp ens ork och tid till den grad att man inte alltid kan utnyttja allt det fina som staden har att erbjuda. Jag gillar tanken att allt finns nära, såsom museer, biografier, bra matbutiker, havet, spårvagnar mm.

Nöjd Gamlasbo

Christel Rönns har bott största delen av sitt liv i Helsingfors och Esbo. Bostäderna i Helsingfors centrum kan hon numera bara drömma om på grund av de höga bostadspriserna. De senaste fem åren har hon bott med sin familj i Gamlas i nordvästra Helsingfors.

Familjen trivs bra i den lummiga 1950-tals stadsdelen, där barnen kan leka ute i det gröna. I Gamlas är det dessutom lätt att idka all slags uteliv; man kan skida, skrinna, spela tennis, rida och rasta hund, konstaterar Rönns. Utbudet ligger på promenadavstånd från hemmet, vilket är idealiskt för en småbarnsfamilj.

– Bäst tycker jag om området mellan Malmgård och Gamlas med häst-hagarna och Rutåän med sina vattensorkar och fåglar.

Vilket museibesök! utkommer i oktober och boken kan köpas från Museibutiken, Sofiegatan 4 eller från stadsmuseets avdelning på Helsingfors bokmässan 27–30.10.2011 samt från Akademiska Bokhandeln.

LAPSET SEIKKAILEVAT MUSEOSSA

Sata vuotta täyttävä Helsingin kaupunginmuseo julkaisee juhluvuotensa kunniaksi lastenkirjan Suomessa ennennäkemättömästä aiheesta. Suositun Christel Rönnsin eloisasti kuvittama *Melkoinen museoretki* kertoo Oton ja Emmas museovierailusta, joka yllättäen tempaa heidät seikkailuun museon uumenissa. Tarinan vauhdikkaat käänteet tutustuttavat kaikenikäiset lukijat siihen, mitä nykyaikaisen museon kulisien takana tehdään ja miten monenlaista väkeä museossa työskentelee. Kirja ilmestyy suomeksi ja ruotsiksi lokakuun alussa, ja sen voi ostaa Museokaupasta, Sofiakatu 4, kaupunginmuseon omalta osastolta Helsingin kirjamessuilla 27.–30.10.2011 sekä Akateemisesta kirjakaupasta.

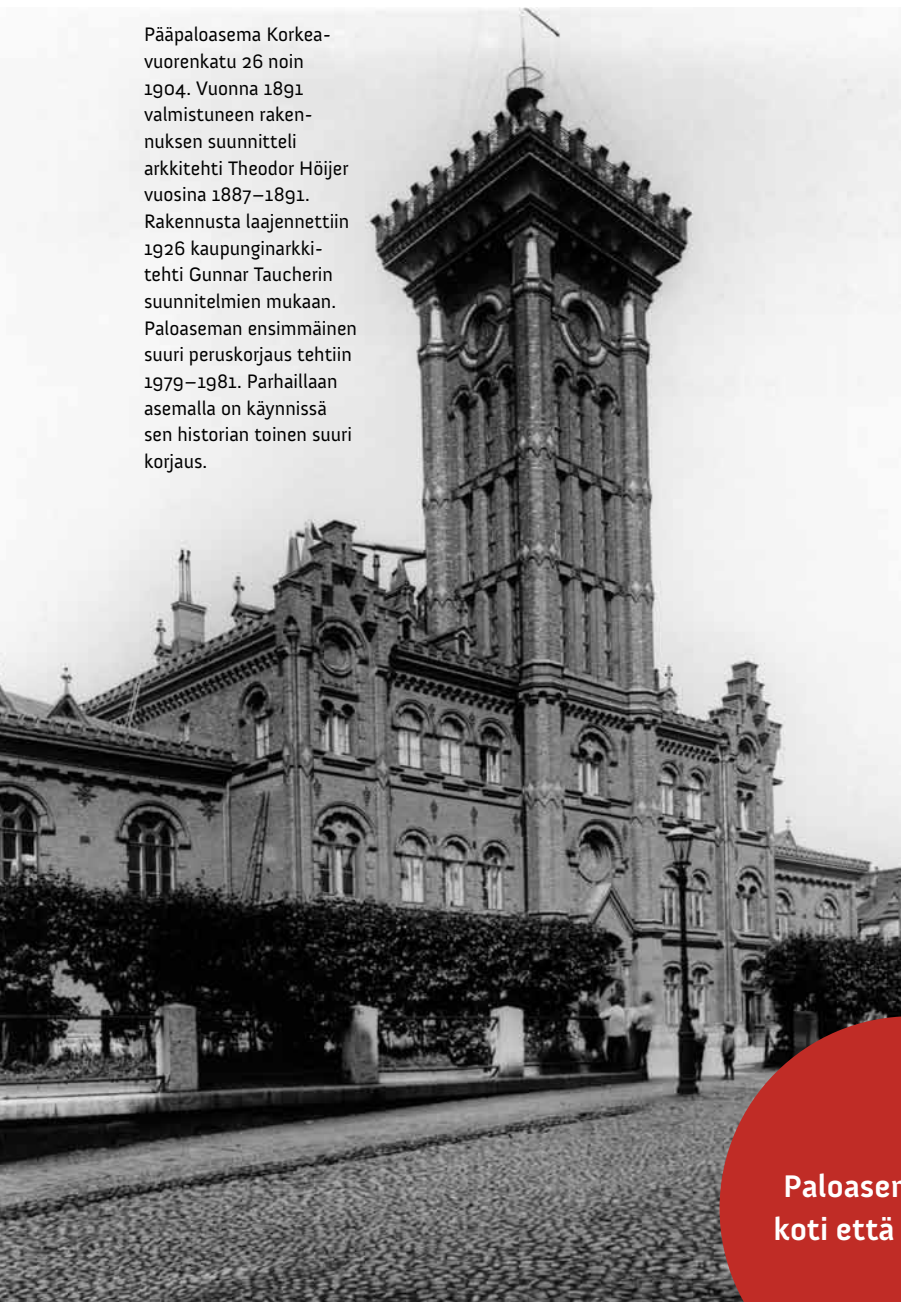
Palotorneista pelastusasemiin

Tähystystä, letkunkuivausta ja makuusaleja – Helsingin paloasemien arkkitehtuuri kertoo palomiesten työstä ja arjesta.

TEKSTI: ANNE MÄKINEN, FT, KULTTUURIYMPÄRISTÖYKSIKÖN PÄÄLLIKKÖ

Pääpaloasema Korkeavuorenkatu 26 noin 1904. Vuonna 1891 valmistuneen rakennuksen suunnitteli arkkitehti Theodor Höijer vuosina 1887–1891. Rakennusta laajennettiin 1926 kaupunginarkkitehti Gunnar Taucherin suunnitelmien mukaan. Paloaseman ensimmäinen suuri peruskorjaus tehtiin 1979–1981. Parhailleen asemalla on käynnissä sen historian toinen suuri korjaus.

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO

Paloasema oli sekä koti että työpaikka.

Helsingin vakinainen palokunta, palolaitos ja sittemmin pelastuslaitos on kehittynyt, ja sen organisaatio kasvanut yhdessä kaupungin kasvun ja alueen laajenemisen kanssa. Samalla on rakentunut paloasemien verkko. Tänä päivänä on Helsingissä kymmenen pelastusasemaa.

Palo- ja pelastuslaitoksen historia on tiiviisti sidoksissa rakennuksiin – paloasemiin, joissa vartiointi, hälytyskeskus ja ajoneuvot ovat sijainneet ja joissa miehistö on asunut, päivystänyt ja päivystää edelleen. Helsingin erikäiset paloasemat kertovat konkreettisesti kaupungin kasvusta ja jatkuvasta muutoksesta, mutta myös kunnallisten hyötyrakennusten arkkitehtuurivirtauksista, suunnittelusta ja rakentamisesta sekä päättäjien halusta panostaa kaupungin ja kaupunkilaisten turvallisuuteen.

Helsingin tunnetuin ja näkyvin on jo 120 vuoden ajan ollut arkkitehti Theodor Höijerin suunnittelema pääpaloasema Korkeavuorenkadulla, nykyinen Erottajan pelastusasema. Eri puolilla Helsinkiä on ollut monenlaisia paloasemia pelastuslaitoksen 150-vuotisen historian aikana.

Palotorneista punatiilikasarmiin

Kaupunkikuvasta jo hävinneet paloasemien edeltäjät, palotornit, olivat pieniä kivitaloja, joiden katolle oli pystytetty puinen torni. Rakennuksessa oli vahtihuone ja palokorpraalin (palomiesten) asuinhuone. Vuonna 1839 valmistunut eteläinen palotorni seiso i Korkeavuorenkadun korkeimmalla paikalla ja pohjoinen palotorni oli Kruununhaassa nykyisen Meritullinkadun ja Vironkadun kulmassa. Palotornit erottuivat tavallisesta kaupunkitalosta kauas näkyvän torninsa vuoksi. Monikerroksisten kivitalojen yleistyttyä palotornit jäivät liian mataliksi 1870-luvulle tultaessa.

Kun vakinainen palokunta oli perustettu 1861, oman talon rakentaminen ajankohtaistui. ”Branddepot och kasern för brandkåren” Korkeavuorenkadulle oli Helsingissä ja Suomessa uusi ja suuri suunnittelukohde, jollaista ei ollut tehty aiemmin. Hanketta valmisteltiin hakemalla oppia ja mallia Saksasta, lähinnä Kölnistä, Leipzigista, Dresdenistä ja Berliinistä, joiden palotoimeen palopäällikkö Waenerberg tutustui. Seuraavan palopäällikön

Gösta Waseniuksen aikana vakinaisen palokunnan talo rakennettiin arkkitehti Höijerin elokuussa 1887 päiväämien piirustusten mukaisena. Suomen ensimmäinen paloasemaksi suunniteltu rakennus valmistui 1891.

Sekä päällystö että miehistö asui paloasemalla vakituisesti, teki töitä siellä ja sieltä käsin. Paloasema oli sekä koti että työpaikka. Miehistöl-

le oli kasarmien tapaan majoitus suurissa saleissa, ja päällystö asui perheineen huoneistoissa ylimmässä, kolmannessa kerroksessa, jonne johti edustava pääporras-huone. Vakinainen palokunta muistutti järjestelyltään ja asumistavaltaan sotaväkeä. Ruumiinharjoitukset, tiukka kuri ja järjestys kuuluivat molemmilla jokapäiväiseen palvelukseen.

Pääpaloasema oli Helsingin ensimmäisiä suuria kunnallisia rakennushankkeita. Sen muotokielen esikuvat olivat Euroopan ajanmukaisesta rationaalisesta tiiliarkkitehtuurista ja esimerkiksi Berliinin Rotes Rathausista. Korkea torni aiheutti kunnan päättäjien keskuudessa laajaa keskustelua muun muassa kustannuksista. Lopulta tornin rakentamiseen päädyttiin niin toiminnallisuuden kuin edustavuudenkin vuoksi. Torni oli tähytyspaikka, josta näki laajalle alueelle, yli kaupunkiin nousevien kivitalojen. Valmistuttuaan paloaseman torni toimi pitkään kaupungin näkyvimpänä symbolina ja kaupunkiyhteisön omistaman rakennuksen merkinä, mutta myös näköalapaikkana, jonne yleisöllä oli pääsy.

Kaupunki kasvaa, paloasemia tarvitaan

Kallion paloasema on tuttu television *Pelastajat*-dokumentisarjasta ja vuosikausia jatkuneen *Kotikatu*-sarjan yhtenä tapahtumapaikkana. Nykyinen Kallion keskuspelastusasema on jo kolmas paloasema kirkon juurella. Arkkitehti Selim A. Lindqvistin jugendtyylinen Kallion paloasema valmistui 1914. Alkuaan liian pienenä toteutettua asemaa laajennettiin jo 1930-luvulla kaupunginarkkitehti Gunnar Taucherin suunnitelmien mukaan. Paloasema sai tuolloin myös ajanmukaisen funktionalistisen ulkoasun betonisine letkunkuivaus- ja harjoitustorneineen. Kolmas vaihe rakennettiin 1970-luvulla, kun Kallion paloasema muuttui keskuspaloasemaksi Erottajan aseman jäädessä sivupaloasemaksi.

Suurien paloasemien lisäksi Helsingissä on ollut pieniä asemia Kampissa, Pasilassa ja Hermannissa. Ne ovat poistuneet alkuperäisestä käytöstään – rakennus on kuitenkin jäljellä esimerkiksi Länsi-Pasilassa Maistraatin kadulla ja Herttoniemessä (entinen Hermannin asema) Viikintiellä. Käpylään valmistui 1931 kaupunginarkkitehti Taucherin yksinkertainen, asiallinen ja tarkoituksenmukainen paloasema. Se on edelleen toimiva pieni paloasema. Kaupungin laajetessa suuren alueliitoksen seurauksena (1946) otettiin palovartioasemia käyttöön eri puolilla uusia alueita ja rakennettiin paloasema Etelä-Haagan kaupunginosaan. Haagan paloasema valmistui 1961, ja sen suunnittelija oli arkkitehti Antero Pernaja.

Mellunkylän pelastusasemasta järjestettiin arkkitehtuurikilpailu 1990-luvun lopussa. Rakennus toteutettiin kilpailun voittaneen Arkkitehtitoimisto Nurmela-Raimoranta-Tasan ehdotuksen pohjalta, ja se valmistui

kaupungin rajalle Itäväylän varteen vuonna 2002. Mellunkylän aseman 33 metriä korkea konstruktivistinen letkujen kuivatus- ja harjoitustorni näkyy ja näyttää pelastusaseman sekä toimii maamerkinä kaupunkiin saavuttaessa. Helsingin uusin pelastusasema on valmistunut Jätkäsaaren uudelle asuinalueelle entiseen sataman huutokonttoriin tänä vuonna.

Paloasemien sijoitukseen on 150 vuoden aikana vaikuttanut se, että asemalta tulee olla lyhyt ajoaika palopaikalle ja sijainti mahdollistaa nopean lähdön. Hevosvetoisen kaluston aikana paloaseman paikka mäen päällä nopeutti lähtöä – hevoset pääsivät hyvin vauhtiin alamäkeen. Tänä päivänä katuverkko ja sujuva liikenne säätelevät paljolti aseman paikan.

Lisätietoa Helsingin paloasemista, niiden rakennushistoriasta ja arkkitehtuurista löytyy artikkelistani ”Palotorneista pelastusasemiin – Helsingin palo- ja pelastusasemat 1861–2011”, joka sisältyy Pelastuslaitoksen 150-vuotisjuhla-julkaisuun *Kun jotain sattuu. Palo- ja pelastustoimi Helsingissä 150 vuotta* (toim. Outi Ampuja).

SOUMEN RAKENNUSTAITTEEN MUSEO / H. IFLANDER 1934

Kallion paloasema funktionalistisessa asussaan vuonna 1934. Kuvassa keskellä yhdistetty letkujen kuivaus- ja harjoitustorni. Rakennusta laajennettiin ja osa siitä purettiin 1970-luvun alkupuolella.

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO / LAURI JÄRVINEN

Mellunkylän vuonna 2003 valmistunut pelastusasema joulun alla 2009.

Kokoelmakeskusten kuulumisia

Paljon melua naisista

Kaupunginmuseon taidekokoelmaan kuuluva karikatyyri kertoo naisten tasa-arvotaistelun alkuajoista.

TEKSTI: JOHANNA HELIN, TUTKIJA

Alex Federleyn tussipiirroksessa kuvattu veistosryhmä on nykykaupunkilaisille mitä tunnistettavin Helsinki-ikoni. Juuri tähän tarkoitukseen Helsingin kaupunginvaltuusto tilasi 1906 Kauppatorille Ville Vallgrenilta suihkulähteen, jossa ”Helsinki nousee merestä”. Piirroksen ilmestyessä 24.10.1908 *Fyren*-pilalehdessä otsikolla ”Tanta Lucina” mannermainen veistosluomus merenneitohahmoineen oli vastikään paljastettu ja nousut saman tien valtakunnallisen polemiikin kohteeksi.

Havis Amandaksi nimetty suihkukaivo esiintyi tuona syksynä lukemattomissa ajankohtaispiirroksissa. Karrikoidut tulkinnat ja veistuskohun osapuolet olivat tulleet tutuiksi myös lehtiä lukevalle yleisölle. Federleyn karikatyyrin keskellä kohoava hahmo on hänkin ollut aikoinaan – jollei näköisyyden, niin asiayhteyden perusteella – helposti tunnistettu vaikuttaja, johon henkilöityi patsaan esitystapaa kritisoiva naisasialiike.

Oppikirjamainen taideskandaali

Federleyn piirroksessa ”Helsinki-neidon” tilalle on sijoitettu Lucina Hagman (1853–1946), yhteiskoulun johtaja-tar, muun muassa naisten koulutus-, ammatti- ja äänioikeuskysymyksiä edistänyt kansanedustaja ja lukuisten yhdistysten kantava voima. Naisasialiitto Unioni tuomitsi merenneitohahmon puheenjohtaja Hagmanin äänellä ”koristuslaitokseksi” ja ”säädyttömäksi kokotiksi”. Unioni vaati heti patsaan paljastamisen jälkeen epäsideallisen alastonfiguurin poistamista keskeiseltä paikalta keimaimesta kansalaisten silmien edessä. Veistoksen katsottiin myös vievän pohjaa naiskansanedustajien ponnisteluilta siveellisyydriksolain tiukentamiseksi ja prostitutioiden rajoittamiseksi.

Naisasialiitto Unioni ja Helsingin Suomalaisen Seuran naisjärjestö toimivat itseoikeutusti debatin näkyvässä eturintamassa. Kaikkiaan Havis Amandan ympärille kehkeytyi

ensimmäinen kansaa laajalti liikuttanut kulttuurikiista, jossa kohtasivat lähes kaikki ajankohtaiset yhteiskunnalliset kysymykset sosiaaliluokkien välisestä asetelmasta työväenliikkeen nousuun. Taistelukentän poikki sateli teräviä huomioita vastapuolen poliittisista vaikuttimista tai sivistyksen tasosta. Suuren yleisön katuparlamentit teilasivat patsaan. Naisasialiikkeen vastapuolina olivat miesvaltaiset oppineet; tilaajat ja taideasiantuntijat, jotka puolustivat taiteilijan tulkintaa. Vyyhteen kytkeytyi myös kieliryhmien valtapeli. Karkeasti jaotellen vanhoilliset fennomaanit vierastivat epäkalvalaista veistosryhmää ja liberaalit svekomaanit puolsivat sitä. *Fyren*-lehti esiintyi ruotsinmielisten siviili-äänenkannattajana ja siten myös Mantan kannattajana.

Mukava melusina

Taiteilija on kirjoittanut teoksen taakse Melucina Behagman (”mukava/suvaitseva melusina”), joka on todennäköisesti lainaus edellisessä *Fyrenissä* ilmestyneestä pakinasta. Melusinalla viitataan osuvasti sekä äänekkääseen julkiseen selkkaukseen että eurooppalaisen kansanperinteen myyttiseen vedenneitoon. Legendan mukaan melusina on kaksipyrstöinen lohikäärmeensiipinen nymfi, miessuvun pettämä ja siksi katkera, vihamielinen ja epäluuloinen ihmisiä kohtaan. *Fyrenissä* julkaistun kuvan yhteyteen on nimimerkki Lucidor keksinyt laatia Santa Lucian säkeistöihin uudet sanat, joissa patsaan merenneitofiguuri korvataan Tanta Lucinan subliimilla (valtavalla, ylevällä) hahmolla.

Taidemaalari, piirtäjä ja kuvittaja Alex Federley oli aikansa keskeisimpiä poliittisia pilapiirtäjiä. AFy-nimimerkillä signeeratussa piirroksessa on hyvän karikatyyrin tunnusomaisuutta. Alastonfiguurin viekoittelevasta elekielestä on johdettu sijoilleen jämähtäneen Hagmanin paheksuva ele. Asentoon on ikuistettu myös Hagmanille ominainen tapa lepuuttaa kättä vatsallaan. Altaan merileijonat tuntuvat ilmaisevan kantansa kiertelemättä ja kalatkin korisevat henkitoreissaan. Koko suihkukaivo on näivettymäisillään. Tulkinnassa on mahdollista mennä liian pitkälle, mutta on houkuttelevaa ajatella, kuinka suuren vaikutuksen Lucina Hagmanin aktiivisuus on tehnyt ansaitakseen karikatyriseiltä ja satiirikoilta näin paneutuvan kohtelun.

Naisten huoneet – elämää ja tekoja

Naisjärjestöjen Keskusliiton satavuotisnäyttely on esillä Sederholmin talossa 28.8.2011 asti. Ke-su klo 11–17, to klo 11–19.

PIKKUTYTÖN LETTINAUHA

Vaaleanpunaisen silkkinauhan kiilto on himmentynyt ja reunat ovat rispaantuneet. Nauha näyttää siltä, että sitä on käytetty paljon ja rakastettu sitäkin enemmän. Lopulta se on viikattu siististi ja laitettu talteen ja lahjoitettu vuonna 1978 Helsingin kaupunginmuseoon. Mukana on pieni, mustekynällä käsin kirjoitettu lappu: *Pikkutyttö (s. 14.12.1939) sodanaikainen "arvokas" omaisuus oli tämä lettinauha.*

Nauhasta tai sen omistaneesta pikkutyöstä ei tiedetä mitään muuta, eikä lahjoittajastakaan ole tiedossa kuin sukunimi. Saman lahjoituserän mukana on tullut muitakin tekstiilejä, lähinnä lasten ja naisten vaatteita 1920–1940-luvuilta. Osa lastenvaateista on todennäköisesti kuulunut samalle tytölle. Vauvan tilkkupeittoon on kirjailtu vuosiluku 1940, ja pieni punainen lappuhaalari on samoilta ajoilta. Vastasyntyneen vaaleansiniset villasukat on parsittu huolellisesti; niitä on varmasti käyttänyt useampi vauva.

Museoiden kokoelmatyössä painotetaan nykyisin kontekstin eli taustatietojen tärkeyttä. Tiedot ja tarinat tavaroista ja niiden käyttäjistä elävöittävät kokoelmia ja tekevät niistä helpommin lähestyttäviä. Toisinaan vastaan tulee kuitenkin esineitä, jotka jo itsessään, ilman tarkempia tietojakin, ovat liikuttavia, koskettavia ja ajatuksia herättäviä.

Kuka oli pikkutyttö, jonka arvokkain omaisuus tämä vaaleanpunainen lettinauha oli? Missä hän asui? Keitä hänen perheeseensä kuului? Pelkäsikö hän pommituksia? Onko hän vielä elossa? Kuka kirjoitti nauhan mukana tulleen lapun?

Toisinaan kysymykset taitavat olla jopa tärkeämpiä kuin vastaukset.

Päivi Roivainen
tutkija

MENNEISYYS ELÄÄ SIKARIRASIOISSA

Vanhoja savuke- ja sikarirasioita luetteloidessa törmää moniin kiinnostaviin esineisiin. Arkiset kulutustavarat heijastavat aikansa ilmapiiriä. Suomalaiset *Isänmaa*-savukerasiat 1900-luvun alussa viestivät itsenäisyysshaaveista ja kasvavasta kansallistunteesta. Kun suomalaisten ajatukset ja toiveet kohdistuivat tulevaisuuteen, alankomaalaisten tupakkavalmistajien katse oli menneisyyden loistossa.

Museon kokoelmissa on luultavasti 1910-luvun vaihteesta peräisin oleva peltinen *Onze Marine* -sikarirasia, joka esittelee ylpeänä Alankomaiden laivastoa. Rasian kannessa on Kaukoitään ja esimerkiksi Surinamiin liikennöinyt kauppalaiva H. M. Zeeland. Kyljistä löytyy toinen kauppalaiva Koningin Wilhelmina, panssarialus Piet Hein sekä puinen fregatti Johan Willem Friso.

Sikarirasian tehtävä on esitellä Alankomaiden hienon merihistorian jatkajia. Rasian laivasto on kuitenkin auttamattomasti vanhentunut. Alankomaat ei kyennyt lähtemään mukaan ensimmäistä maailmansotaa edel-

täneeseen kilpavarusteluun kuten Iso-Britannia ja Saksa. Sodan sytyttyä ainoa mahdollisuus säilyä miehittämättömänä oli julistautua puolueettomaksi. Oli suurelta osin Iso-Britannian ja Saksan välisten valtasuhteiden ansiota, että tämä onnistui.

Sikarirasian laivoista vain H. M. Zeeland säilyi sodan yli. Toinen kauppalaivoista törmäsi sodan aikana todennäköisesti saksalaisen sukellusveneen jättämään miinaan ja halesi kahtia. Panssarialuksen hollantilaiset hävittivät itse vuonna 1914. Meidän laivastomme -sikarirasia pitää elossa muiston entisen merimahdin suuruuden ajoista. Ajoista, jolloin laivat olivat puuta ja rasiat metallia.

Jussi Viirret
tutkija

Kuvapolut vievät Helsingin menneisyyteen

Kaupunginmuseon *Kuvapolut*-näyttelyssä sähkökaappeihin kiinnitetyt vanhat valokuvat muodostavat kuusi polkua, joita voi seurata Katajanokalla, Runeberginkadulla, Helsinginkadulla, Länsi-Pasilassa, Malmilla ja Herttoniemessä. Polkujen kuvista löytyy kadonneita ja säilyneitä kaupunkinäkömää sekä välähdyksiä katuelämästä, leikkiviä lapsia ja ihmisiä askareissaan. Näyttelyyn voi tutustua myös osoitteessa www.helsinginkaupunginmuseo.fi/kuvapolut.

Kadulla näyttelystä saa lisätietoa kamerakännykän ja Upcode-koodin avulla. *Kuvapolut*-näyttely on esillä sähkökaapeissa kesän 2011, ehkä pitempäänkin.

Oma osasto Kirjamesuilla

Kaupunginmuseo juhlii sataa vuottaan myös Helsingin Kirjamesuilla 27.–30.10.2011 pystyttämällä ensi kertaa oman osaston osoitteeseen 7a53. Aiempien hyvien messukokemusten rohkaisemana museo tuo juhluvuotenaan julkaisujaan ja toimintaansa entistä laajemmin esille. Tervetuloa messuille!

1900-luvun alun porrashuoneita verkossa

Kaupunginmuseo on jatkanut kantakaupungin asuinrakennusten porrashuoneiden inventointia. Työ on edennyt 1900-luvun alkuvuosikymmenten portaikkoihin Kampin ja Punavuoren alueella. Näistä 126 arvokkainta esitellään Verkkomuseon www.helsinginkaupunginmuseo.fi/verkkomuseo Tietokannat-sivulla. Art nouveau ja jugendin vaikutus näkyy porrashuoneissa, joiden muoto muuttui tuolloin suorakulmaisesta kaarevasivuisiksi. Rakenteissa siirryttiin tiilestä betoniin ja lattiat peitettiin mosaiikkibetonilla kalkkikiven sijaan. Koristeellisissa kaiteissa sirot teräspinnat korvasivat valuraudan. Koristemaalauksia hallitsivat heleät värit ja kotoiset kasvi- ja eläinaiheet, jotka somistavat myös ovia ja porraskäytäviä.

Uudenmaankatu 25:n hyvin säilyneessä ja entistetyssä porrashuoneessa on hieno maalaus- ja reliefikoristelu.

Helsingin leikkikenttien laululeikit kirjaksi

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura julkaisee yhteistyössä kaupunginmuseon ja Kansanmusiikin ja -tanssin edistämiskeskuksen kanssa teoksen *On meillä nasta täti*, joka esittelee leikkikenttien perinteisiä laululeikkejä. Kokeneen leikinohjaajan Liisa Heleniuksen kokoelmasta on valittu 40 leikkiä lauluineen, nuotteineen ja ohjeineen. Hura hura häitä, Kotini on Riio Ra

ja Pikku Matin auto vievät nostalgiaretkelle helsinkiläiseen lapsuuteen ja siirtävät perinnettä uusille polville. Kaupunginmuseon valokuvat herättävät eloon Helsingin leikkikenttien lähes satavuotiset vaiheet. Syyskuun alussa ilmestynvä kirja on saatavissa Museokaupasta, Sofiankatu 4.

Museonystävien toimintaa

Helsingin kaupunginmuseon ystävät tekevät syyskaudella kaupunkikävelyitä ja vierailevat kiinnostavissa näyttelyissä Helsingissä ja lähiseudulla. Syyskuun alussa tehdään retki Kristiinankaupunkiin ja Vaasaan. Museonystäviin voi liittyä kaupunginmuseon kotisivujen Palvelut-sivun kautta tai noutamalla liittymislomakkeen jostakin näyttelypisteestä.

Vanha museo, uusi ilme

Kaupunginmuseo laati viime syksynä mainostoimisto Familyn kanssa brändistrategian, jolla halutaan vahvistaa museon tunnettuutta lukuisista näyttelypisteistä ja moninaisista palveluista muodostuvana kokonaisuutena. Olennainen osa brändiä on Familyn suunnittelema ja nyt juhluvuonna käyttöön otettu uusi visuaalinen ilme, joka luo yhtenäisyyttä museon tarjonnan runsauteen. Ilmeen ydin on selkeä ja leikkisä, kolmikielinen logo. Sitä täydentää moneen muotoon taipuva värikäs mosaiikki, joka elävöittää uudistuneen *Sofia*-lehdenkin sivuja. Brändin kolmas perusosan on iskulause *Muistaa sen elävästi*, joka nostaa esiin kaupunginmuseon luonteen aikaansa seuraavana yhteisen muistin vaalijana.

museo
HELSINGIN
KAUPUNGIN

Kaksoisjuhlavuosi tulossa

Vuonna 2012 Helsinki juhlii 200-vuotista kauttaan Suomen pääkaupunkina ja on myös maailman designpääkaupunki. Kaupunginmuseo osallistuu kaksoisjuhlavuoteen komein näyttelyin. Helmikuussa Sofiankatu 4:ssä avautuu *Enemmän funkista, Reino! Designia ja arkkitehtuuria Helsinki-elokuvissa*. Pääkaupunkiajan historiaan voi tutustua kaupungintalossa maaliskuusta alkaen. Kesäkuussa Hakasalmen huvilan täyttää *Made in Helsinki 1700–2012*, joka avaa 300 vuoden näköalan helsinkiläiseen muotoiluun.

In the leading article, museum director Tiina Merisalo looks back to the many memorable moments during the first half of the City Museum's 100th jubilee year. In April, the collection centre of the museum was for the first time opened limitedly to the public. The 200 people that won an invitation felt quite privileged, as there were 2,000 participants in the lottery. Another high note was the street party held on May 15th on the Senate Square and the adjacent blocks. It attracted 3,000 people to admire historical costumes, dances and cars, and to enjoy a children's concert and an outdoor ballroom.

On its anniversary, the Museum was congratulated by the leaders of the state and City. President of the Republic Tarja Halonen, a frequent exhibition visitor, thanked the Museum for its work as the keeper of our memories, both the cherished and rejected ones. Lord Mayor Jussi Pajunen named the free entrance as a symbol the Museum's engagement with the

The Helsinki of the 1950s feels like yesterday on the rare colour slides from the City Museum's collection.

whole urban community. He also stressed the Museum's recent achievements, the record-high visitor numbers and many innovations.

Black-and-white photographs dominate our perception of old times, and they abound in the City Museum's photo archives. Surprisingly, the collection contains also a large number of colour slides beginning from the 1930s. Recently, the Museum has started a project to make these delicate pictures accessible in digital form. In colour, the past decades feel more tangible and in a way come closer to us.

Next year, the Sederholm House will be transformed into a museum aimed specially at children and families. Already this autumn, there will be an exhibition bringing to life the hugely popular historical picture books by Mauri Kunnas. His charming dog characters invite children to the Finland of the mid-1800s and make the distant time and long forgotten lifestyle understandable. The exhibition concentrates on the many traditionally magic-laden festivals of the winter months.

Children are a key focus group in the City Museum's work. Consequently, the main publication of the jubilee year is dedicated to children. It is a picture book

which takes the readers to a vivacious adventure behind a museum's exhibition rooms. Could you imagine how much is going on in a museum and how many different museum professions there are? The book project was an adventure also to the illustrator who enjoyed exploring a world that was quite new to her.

The skyline of Helsinki is marked by fire fighting since the 1830s, when the first wooden fire lookout towers were built. As the City grew and a regular fire brigade was founded in 1861, a large and up-to-date fire station was needed. Designed after foreign models, Finland's first fire hall was built on the highest point of Korkeavuorenkatu in 1891. It housed the fire equipment, the barrack-like dormitories of the firemen and the apartments of the fire officers. This fire station was followed by several others in different parts of the expanding City, some of them remarkable examples of functionalist architecture.

Havis Amanda, the mermaid statue on the Market Square, is a symbol of Helsinki since its erection in 1908. Then, it raised the first major art scandal in Finland. The naked statue was attacked fiercely by the women's rights activists, who accused it of being an image of a prostitute debasing all women. They were mocked by male, mainly Swedish-speaking intellectuals, who saw the statue as a modern European touch on Helsinki. During the debate, a plenty of caricatures were drawn, among them one depicting Lucina Hagman, a prominent suffragette, at the mermaid's place.

The City Museum supports the work of the small museums in its region. One of them, the Museum of the Deaconess Institute, has a fine collection related to the early history of nurse education in Finland and the famous benefactress Aurora Karamzin. The little museum, run by a director and a dozen very active volunteers, is an inspiring example of team spirit.

The young curators of the City Museum present objects that have caught their attention: a weary silk ribbon that was a little girl's treasure during the war, and a cigar box priding on the glory of the Dutch navy.

HELSINKI CITY MUSEUM

Tapahtumakalenteri

KAIKKIIN TAPAHTUMIIN ON VAPAA PÄÄSY.

VESILLE VENOSEN MIELI

Hakasalmen huvilan *Merelle*-näyttelyn oheisohjelmassa on meriaiheita laidasta laitaan, purjehdusmuistoista kalojen elämään, majakoista kadonneisiin saariin.

KOIRAMÄKI TULEE HELSINKIIN

Mauri Kunnaksen lupsakkaat koirahahmot kutsuvat lapset lauantaina 1.10. klo 14–16 avajaisjuhlaan Sederholmin taloon.

PUIKOT SUIHKIMAAN

Sederholmin talossa neulotaan ja muistellaan kolmena syyskeski- viikkona. Syntyisivätkö siellä jolle- kulle joululahjalapset?

ELOKUU

pe 26.8. *Taiteiden yö*
Helsingin kaupunginmuseumissa
Horisontissa Helsinki -näyttely on
auki klo 17–22. Kino Engel 2:ssa on
Helsinki-elokuvia klo 17–21.
Sederholmin talossa *Naisten
huoneet* -näyttely on auki klo
17–22.
Hakasalmen huvilassa *Merelle*-
näyttely on auki klo 17–22.
Tuomarinkylän kartanomuseo on
auki klo 17–21. Klo 17–20 ohjelmaa
koko perheelle, klo 19 Arne
Alligaattorin lastenkonsertti ja klo
20 iltamusiikkia kartanon salissa.

SYYSKUU

ke 7.9. *Helsingin saaret* -muistelutyöpaja
klo 13–14.30 *Merelle*-näyttelyssä
Hakasalmen huvilassa.
to 8.9. Hjallis Harkimon esitelmä *Yksin
merellä* klo 18 *Merelle*-näyttelyssä
Hakasalmen huvilassa.
to 15.9. Meriseikkailu kaikenikäisille
merikarhuille klo 14–19 *Merelle*-
näyttelyssä Hakasalmen huvilassa.
to 22.9. Yleisöopastus klo 17 *Merelle*-
näyttelyssä Hakasalmen huvilassa.
to 22.9. Markus Dernjatinin esitelmä
*Elämää ääriajoilla – Itämeren
erikoinen kalasoppa* klo 18 *Merelle*-
näyttelyssä Hakasalmen huvilassa.
to 29.9. Guidning kl. 17 i utställningen *Till
havs* i Villa Hagasund.

LOKAKUU

la 1.10. *Enteet ja ennustukset*
Koiramäen tapaan -näyttelyn
avajaislastenjuhla klo 14–16
Sederholmin talossa.
su 2.10. Yleisöopastus klo 14 *Tyylikästä*-
näyttelyssä Tuomarinkylän
kartanomuseossa.
ke 5.10. *Helsingin rannat* -muistelutyöpaja
klo 13–14.30 *Merelle*-näyttelyssä
Hakasalmen huvilassa.
to 6.10. Guidning kl. 17 i utställningen *Till
havs* i Villa Hagasund.
to 6.10. Leif Strandströms föredrag
kl. 18 *Från NJKs samlingar: flaggor,
pokaler och kommodorer* i Villa
Hagasund.
su 9.10. Sibelius-Akatemian
oppilaskonsertti klo 14
Tuomarinkylän kartanomuseossa.

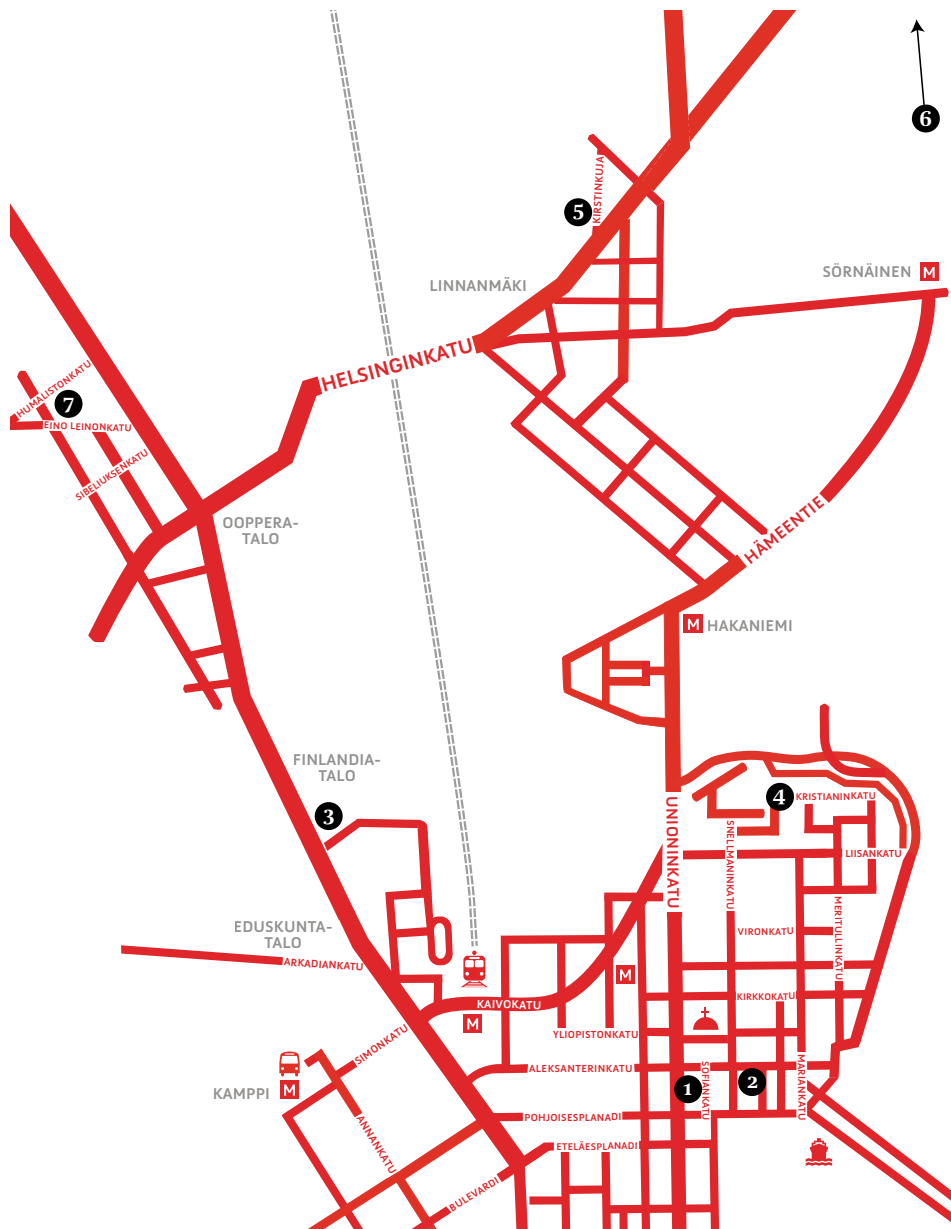
to 13.10. Yleisöopastus klo 17 *Merelle*-
näyttelyssä Hakasalmen huvilassa.
ke 19.10. Neulomuksia ja muisteluksia sään
ennustamisesta klo 13–14.30
Sederholmin talossa.
to 20.10. Johanna Björkmanin esitelmä
Purjehdusseurojen paviljongit klo 18
Merelle-näyttelyssä Hakasalmen
huvilassa.
27.–
30.10. Helsingin kaupunginmuseon osasto
Helsingin Kirjassuilla
Messukeskuksessa.

MARRASKUU

ke 2.11. *Veneilyä Helsingissä* -muistelutyöpaja
klo 13–14.30 *Merelle*-näyttelyssä
Hakasalmen huvilassa.
to 3.11. Seppo Laurellin esitelmä *Hangon
silmästä Muumipeikon kotiin –
majakoita Helsingin lähivesiltä*
klo 18 *Merelle*-näyttelyssä
Hakasalmen huvilassa.
la 12.11. *Lampaasta villaksi* -tapahtumapäivä
perheille klo 13–16 Sederholmin
talossa.
su 13.11. Sibelius-Akatemian oppilaskonsertti
klo 14 Tuomarinkylän
kartanomuseossa.
ke 16.11. Neulomuksia ja muisteluksia
kummitusjutuista klo 13–14.30
Sederholmin talossa.
to 17.11. Seppo Knuuttilan esitelmä *Puhdas
Itämeri* klo 18 *Merelle*-näyttelyssä
Hakasalmen huvilassa.
to 24.11. *Merellisiä lauluja* -yhteislaulutilaisuus
klo 18 Hakasalmen huvilassa.
27.11. *Adventin avaus* Sederholmin
talossa, Ruiskumestarin talossa ja
Tuomarinkylän kartanomuseossa.

JOULUKUU

to 1.12. Jukka Nurmisen esitelmä *Maisemia ja
eliöitä Saaristomeren pinnan alla*
klo 18 *Merelle*-näyttelyssä
Hakasalmen huvilassa.
to 8.12. Riitta Pakarisen ja Marja Pehkosen
esitys *Helsingin edustan kadonneet
saaret* klo 18 *Merelle*-näyttelyssä
Hakasalmen huvilassa.
su 11.12. Jouluskartelua perheille klo 12–15
Sederholmin talossa.
ke 14.12. Neulomuksia ja muisteluksia
entisajan joululahjoista klo 13–14.30
Sederholmin talossa.

museo

HELSINGIN KAUPUNGIN

Helsingin kaupunginmuseo
 PL 4300
 FI-00099 Helsingin kaupunki
 Puh. (09) 3103 6630
www.helsinginkaupunginmuseo.fi

Helsingfors stadsmuseum
 PB 4300
 FI-00099 Helsingfors stad
 Tfn (09) 3103 6630
www.helsingforsstadsmuseum.fi

Helsinki City Museum
 P.O.Box 4300
 FI-00099 City of Helsinki
 Tel. (09) 3103 6630
www.helsinkicitymuseum.fi

Horisontissa Helsinki kertoo kaupungin vaiheista 450 vuoden aikana.

Kaupunginmuseon päärakennuksessa (tavaratalo vuodelta 1913) on 28.8. asti *Horisontissa Helsinki* -näyttely. Kino Engel 2:ssa esitetään päivittäin Helsinki-aiheisia dokumenttifilmejä.

1 Sofiankatu 4
 28.8.2011 asti
 ma-pe klo 9-17, to klo 9-19, la-su klo 11-17

Naisten huoneet – elämää ja tekoja -näyttely kantakaupungin vanhimmassa kivitalossa.

Naisjärjestöjen Keskusliiton juhlanäyttelyn *Naisten huoneet – elämää ja tekoja* jälkeen Mauri Kunnaksen koirat valtaavat talon *Enteet ja ennustukset Koiramäen tapaan* -lastennäyttelyssä.

2 Sederholmin talo
 Aleksanterinkatu 18, puh. 3107 8519
 28.8.2011 asti ke-su klo 11-17, to klo 11-19

Merelle – 150 vuotta purjehdusta Helsingissä -näyttely vie merelliseen Helsinkiin ja purjeveneilyn vaiheisiin.

Finlandia-talon vieressä, elegantissa 1840-luvun huvilassa voi tutustua 8.1.2012 asti veneiden, pursiseurojen, purjehtijoiden ja kilpailujen lisäksi Itämeren uhattuun luontoon.

3 Hakasalmen huvila
 Mannerheimintie 13d, puh. 3103 6529
 27.5.2011-8.1.2012 ke-su klo 11-17, to klo 11-19

Tunnelmallinen pikkuporvariskoti Kruununhaan sydämessä.

Kantakaupungin vanhin paikallaan säilynyt puutalo, joka valmistui 1818, on sisustettu 1860-luvun pikkuporvariskodiksi. Joulun alla museossa on arkisin poikkeusaukioloajat.

4 Ruiskumestarin talo
 Kristianinkatu 12, puh. 3107 1549 tai 3103 6630
 8.6.-11.9. ja 2.11.2011-8.1.2012 ke-su klo 11-17

Pieniä koteja ja pihapuiden suhina: kodikas museo esittelee hellahuoneiden arkea.

Linnanmäen juurella sijaitseva tunnelmallinen museo esittelee 1900-luvun helsinkiläisten työläiskotien elämää, joka heijastaa kaikkien suomalaisten arkipäivän historiaa.

5 Työväenasuntomuseo
 Kirstinkuja 4, puh. 3107 1548 tai 3103 6630
 4.5.-25.9. ke-su klo 11-17

Tyylikästä-näyttely esittelee sisustustyyliä barokista funkikseen.

Tuomarinkylän kartano 1790-luvulta sijaitsee Pohjois-Helsingissä. Päärakennuksessa on esillä kaupunginmuseon hienon huonekalu- ja koriste-esinekokoelman aarteita.

6 Tuomarinkylän kartanomuseo
 Tuomarinkyläntie 7, puh. 3107 1568
 ke-su klo 11-17

Istahda menneen ajan ratikkaan tunnelmoimaan.

Helsingin vanhin raitiovaunuhalli (vuodelta 1900) on osa Kulttuuritehdas Korjaamoa. Ratikkamuseon näyttelyssä tarkastellaan Helsingin raitiovaunujen vaiheita matkustajan näkökulmasta.

7 Ratikkamuseo
 Töölönkatu 51 A, puh. 3103 6630
 ma-su klo 11-17

Seitsemän museota – aina vapaa pääsy!